

ЛЕКЦІЯ № 7

**Базові засоби розробки і оформлення програм
на мові Pascal.**

-
-
- 1. Загальні відомості про мови високого рівня.**
  - 2. Початкові відомості про мову Pascal.**
  - 3. Загальні положення програмування на алгоритмічній мові високого рівня Pascal.**

Ніклаус Вірт. Професор, розробник мови Паскаль.

Дуже важливо твердо засвоїти правила запису алгоритма рішення задачі на Turbo Pascal(Pascal ABC і надалі просто Pascal) з виконанням правил його синтаксису.

1. Загальні відомості про мови високого рівня.

Програмування є процес написання алгоритму рішення задачі мовою зрозумілою ЕОМ.

При цьому для АМВР, як і для будь-якої іншої мови повинні бути визначені:

- символіка, тобто припустимі символи в мові;
- синтаксис, тобто правила утворення конструкцій мови із символів;
- семантика, тобто значеннєвий зміст одержуваних конструкцій.

Символіка, тобто набір символів мови Pascal є підмножиною набору символів коду ASCII і значною мірою збігається із символікою, прийнятої в системі програмування АЛГОРИТМ.

Він (набір) включає:

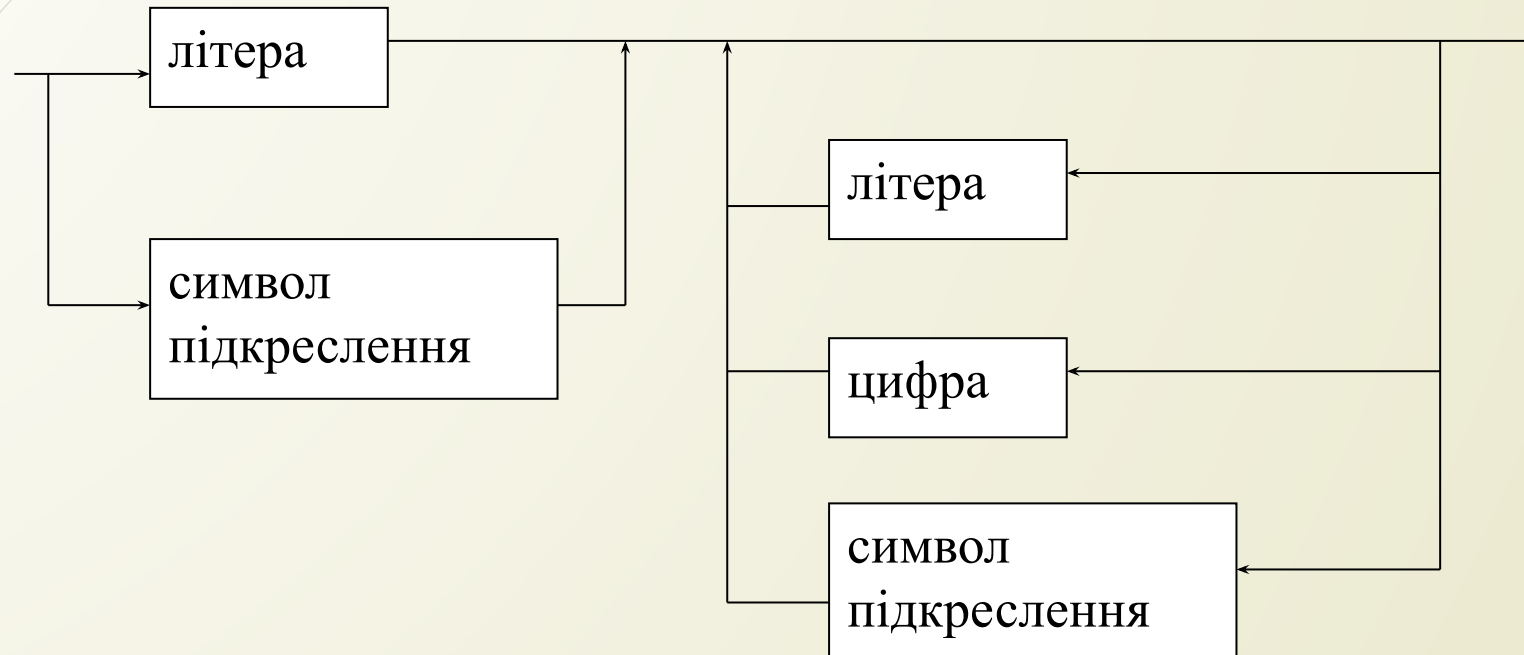
- прописні і малі літери латинського алфавіту (A-Z, a-z, 26 букв) а також символ підкреслення, що використовується нарівні з буквами, коди (65 - 90), (97-122), 95 відповідно;

Ці символи застосовуються для побудови ЛЕКSEM, тобто мінімальних значимих одиниць тексту програми.

Ідентифікатори (імена) утворюються за наступною схемою

Ідентифікатори виступають як імена констант, типів, змінних, масивів, процедур, модулів, функцій, програм і полів у записах.

Розходжень між словами, записаними прописними і малими літерами не робиться.

Варто мати на увазі ту обставину, що не можна як ідентифікатори використовувати службові (зарезервовані) слова.

<i>and</i>	<i>goto</i>	<i>program</i>
<i>asm</i>	<i>if</i>	<i>record</i>
<i>array</i>	<i>implementation</i>	<i>repeat</i>
<i>begin</i>	<i>in</i>	<i>set</i>
<i>case</i>	<i>inherited</i>	<i>shl</i>
<i>const</i>	<i>inline</i>	<i>shr</i>
<i>constructor</i>	<i>interface</i>	<i>string</i>
<i>destructor</i>	<i>label</i>	<i>then</i>
<i>div</i>	<i>library</i>	<i>to</i>
<i>do</i>	<i>mod</i>	<i>type</i>
<i>downto</i>	<i>nil</i>	<i>unit</i>

АМВР дозволяє представляти програму на деякій проміжній мові між людиною і внутрішньою мовою ЕОМ, яку вони розуміють.

Для перетворення програми з АМВР на внутрішню мову ЕОМ застосовуються спеціальні програмні засоби, іменовані *трансляторами*.

Транслятори бувають двох типів: *інтерпретатори* і *компілятори*.

Інтерпретатори обробляють оператори при запуску програми на виконання по мірі їхнього виконання.

Компілятори обробляють всі оператори програми і формують готовий програмний модуль до виконання при виконанні режиму компіляції.

2. Початкові відомості про мову Pascal.

АМВР Turbo Pascal оперує з типізованими структурами даних. Тому дані, що програміст припускає використовувати в програмі, обов'язково повинні бути оголошені завчасно, тобто віднесені до конкретного типу. Це робиться в розділі описів. Варто строго виконувати такі вимоги мови: змінна чи інший представник даних повинні бути описані тільки один раз, тобто не можна той самий об'єкт віднести до різних типів.

Turbo Pascal припускає досить широку палітру типів, у тому числі і користувальницький тип, тобто такий, котрий уводить (придумує) для себе сам програміст. Важливо, щоб це робилося з дотриманням прийнятих для мови правил.

Сьогодні ми назвемо основні (базові) типи даних, щоб пояснити суть процесу опису.

Група цілих типів

Назва типу	Ідентифікатор	Діапазон представлення чисел	Розмір пам'яті
Коротке ціле	Shortint	-128..127	1 байт
Ціле зі знаком	Integer	-32768..32767	2 байти
Довге ціле зі знаком	Longint	-2147483648.. 2147483647	4 байти
Коротке ціле без знака	Byte	0..255	1 байт
Ціле без знака	Word	0..65535	2 байт

Група дійсних типів

<i>Назва типу</i>	<i>Идентифікатор</i>	<i>Діапазон представлення чисел</i>	<i>Значущі цифри мантиси</i>	<i>Розмір пам'яті</i>
Дійсьне одинарної точності	Single	від $1.5 \cdot 10^{-45}$ до $3.4 \cdot 10^{38}$	7..8	4 байти
Дійсьне	Real	від $2.9 \cdot 10^{-39}$ до $1.7 \cdot 10^{38}$	11..12	6 байтів
Дійсьне подвійної точності	Double	від $5.0 \cdot 10^{-4932}$ до $1.7 \cdot 10^{4932}$	15..16	8 байтів
Дійсьне підвищеної точності	Extended	від $3.4 \cdot 10^{-45}$ до $1.1 \cdot 10^{38}$	19..20	10 байтів
Ціле у фор-маті дійсного	Comp	від $-2^{63} + 1$ до $2^{63} - 1$ чи приблизно від $-9.2 \cdot 10^{18}$ до $9.2 \cdot 10^{18}$	19..20	8 байтів

Група булевських типів

Boolean , ByteBool, WordBool, LongBool.

СИМВОЛЬНИЙ ТИП

Char

РЯДКОВИЙ ТИП

String

ТЕКСТОВИЙ ТИП

Text

ТИП МАСИВ

Array [Поч.знач. індексу .. кінцеве. Знач. індексу] of < тип елемента масиву >

3. Загальні положення програмування на алгоритмічній мові високого рівня (АМВ) Pascal. Неформальна схема програми на мові Pascal.

Неформальну структуру програми можна представити у такому вигляді:

```

    {I. Заголовок програми}
program <пробіл> <Ім'я _програми>;

    {II. Розділ указівок використуваних модулів }
uses      Список_ Використовуваних_ Модулів;

    {III. Розділ описів }

    label
    const
    type
    var
    procedure
    function
    exports

    Опис_Міток;
    Опис_Констант;
    Опис_Типів;
    Опис_Змінних;

    Опис_Процедур_і_Функцій

    Опис_Експортованих_Імен;

    {IV. Розділ операторів (Операторний блок)}

    BEGIN

        Оператори

    END.
```

Деякі елементи наведеної схеми можуть бути відсутніми. Наприклад, може не бути міток, констант, типів. Однак варто пам'ятати, що програма мовою **Pascal** в обов'язковому порядку повинна починатися з розділу опису змінних (можливо і масивів), у якому оголошуються *всі* змінні, використовувані в програмі. Розділ опису змінних починається зі слова **VAR**. За розділом опису змінних порядкує розділ інструкцій. Розділ інструкцій починається зі слова **BEGIN** й закінчується словом **END**, за яким порядкує символ "крапка".

Наприкінці кожної інструкції ставиться символ "крапка з комою". Звичайно кожен рядок інструкції пишуть на окремому рядку.

Наприклад,

VAR

{ тут опис перемінні програми }

begin

{ тут виконувани інструкції програми }

end.

Для полегшення розуміння тексту програми, у текст можуть включатися *коментарі* - будь-який текст, заключений у фігурні дужки (або обмежений символами (* й *)), як правило такий текст, на відміну від іншої частини програми, для наочності виділяється іншим кольором і стилем {*наприклад, курсивом*}.

Наприклад,

[*Цей текст є коментарем*] чи
(**Цей текст є коментарем**).

Коментарі звичайно розташовуються на окремому рядку чи наприкінці рядка тексту програми після інструкцій.

Коментар може займати кілька рядків тексту програми.

Кожен елемент програми (змінна, константа, оператор, мітка, масив і т.д. повинні мати ім'я, тобто ідентифікатор.

- ім'я ідентифікатора складається з допомогою латинських букв, арабських цифр і символ підкреслення;
- забороняється використовувати в якості ідентифікаторів зарезервовані слова;
- ідентифікатор не може починатися з цифри;
- ідентифікатор повинен починатися з букви чи символа підкреслення;
- ідентифікатор не може містити символ пробілу;

Таблиця відповідності операторів мови Паскаль та блоків системи «Алгоритм».

№	УПБ	Символ в системі алгоритм	Тип блоку – оператор	Аналог мовою Паскаль
1	Нач	ТЕРМІНАТОР	Початок алгоритму або процедури	BEGIN
2	Кон	ТЕРМІНАТОР	Кінець алгоритму або процедури	END.
3	НОР	ПРОЦЕС	«Порожній блок»	Оператор, що не виконує жодних дій. Наприклад, BEGIN END; repeat until keypressed;
4	А..	ПРОЦЕС	Присвоювання (Assignment)	<ідентифікатор>:=<вираз>;
5	І..	ДАНІ	Введення даних (Input)	READ(ел1,ел2,...,елn); READLN(.....);
6	О..	ДАНІ	Виведення даних (Output)	WRITE(ел1,ел2,...,елn); WRITELN(.....);
7	Д..	РІШЕННЯ	Перевірка виконання умови (Decision)	If <лог. вираз> then <дія> else <дія>;
8	Ф..	ПОЧАТОК ЦИКЛУ	Початок циклу з параметром (For)	For <пар.циклу>:=<початкове значення> to <кінц.знач.> do<оператор>;
9	W..	ПОЧАТОК ЦИКЛУ	Початок циклу з передумовою (While)	WHILE <умова> DO <оператор>;
10	Р..	ПОЧАТОК ЦИКЛУ	Початок циклу з післяумовою (Repeat)	REPEAT <тіло циклу> UNTIL <умова>;
11	Е..	КІНЕЦЬ ЦИКЛУ	Кінець циклу з параметром чи передумовою (End)	
12	U..	КІНЕЦЬ ЦИКЛУ	Кінець циклу з післяумовою (Until)	
13	Р..	ПРОЦЕДУРА	Виклик процедури (Procedure)	PROCEDURE<ім'я>(<список параметрів >);

Заключення

Як впливає із вище наведеного програма на мові Pascal повинна бути створеною з суворим дотриманням певних вимог, які є обов'язковими для користувача.

В зв'язку з цим вам належить ретельно вивчити названі правила і дотримуватися їх при створенні програм у подальшій роботі.

ДОМШНЄ ЗАВДАННЯ